

Stara Odra (Gęsiniec), Krosno Odrzańskie, fot. I. Biedroń

dr inż. Ilona Biedroń
Fundacja Zdrowa Rzeka

26.08.2026 r.

Renaturyzacja wód powierzchniowych

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

10:00 – 10:15	**Rozpoczęcie webinaru** ◆ Powitanie uczestników ◆ Cel i agenda szkolenia ◆ Pytanie na rozgrzewkę
10:15 – 11:30	**Blok I: Wprowadzenie do renaturyzacji rzek** ◆ Rzeka: ekosystem vs. odbiornik wód ◆ Rola rzeki w krajobrazie ◆ To co cenne jest niewidoczne dla oczu ◆ Dlaczego rzeki tracą swoje funkcje? ◆ Konsekwencje przekształcania rzek
11:45 – 13:00	**Blok II: Renaturyzacja rzek – podstawy i uwarunkowania** ◆ Definicje i zasady renaturyzacji rzek ◆ Katalog działań renaturyzacyjnych ◆ Przykłady działań renaturyzacyjnych ◆ Przykłady projektów renaturyzacyjnych
13:15 – 14:30	**Blok III: Jak zaplanować renaturyzację rzek?** ◆ Dokumenty planistyczne i podstawy prawne ◆ Kluczowe elementy planowania działań odtworzeniowych ◆ Przykładowe koncepcje renaturyzacyjne ◆ Przykładowe źródła finansowania projektów renaturyzacyjnych ◆ Materiały referencyjne
14:45 – 15:00	**Zakończenie** ◆ Podsumowanie i odpowiedzi na pytania uczestników

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Join at menti.com | use code 7913 8954

Mentimeter

Co nam dają zdrowe rzeki?

odpowiedzi uczestników Webinaru z dnia 26.08.2026 r.

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Blok I:

Wprowadzenie do renaturyzacji rzek

- Rzeka: ekosystem vs. odbiornik wód.
- Rola rzeki w krajobrazie.
- To co cenne jest niewidoczne dla oczu.
- Dlaczego rzeki tracą swoje funkcje?
- Konsekwencje przekształcania rzek.

Stara Odra (Gęsiniec), Krosno Odrzańskie, fot. I. Biedroń

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Rzeka:

ekosystem vs. odbiornik wód

20-30 m strefy buforowej pozwala zatrzymać

50-70%

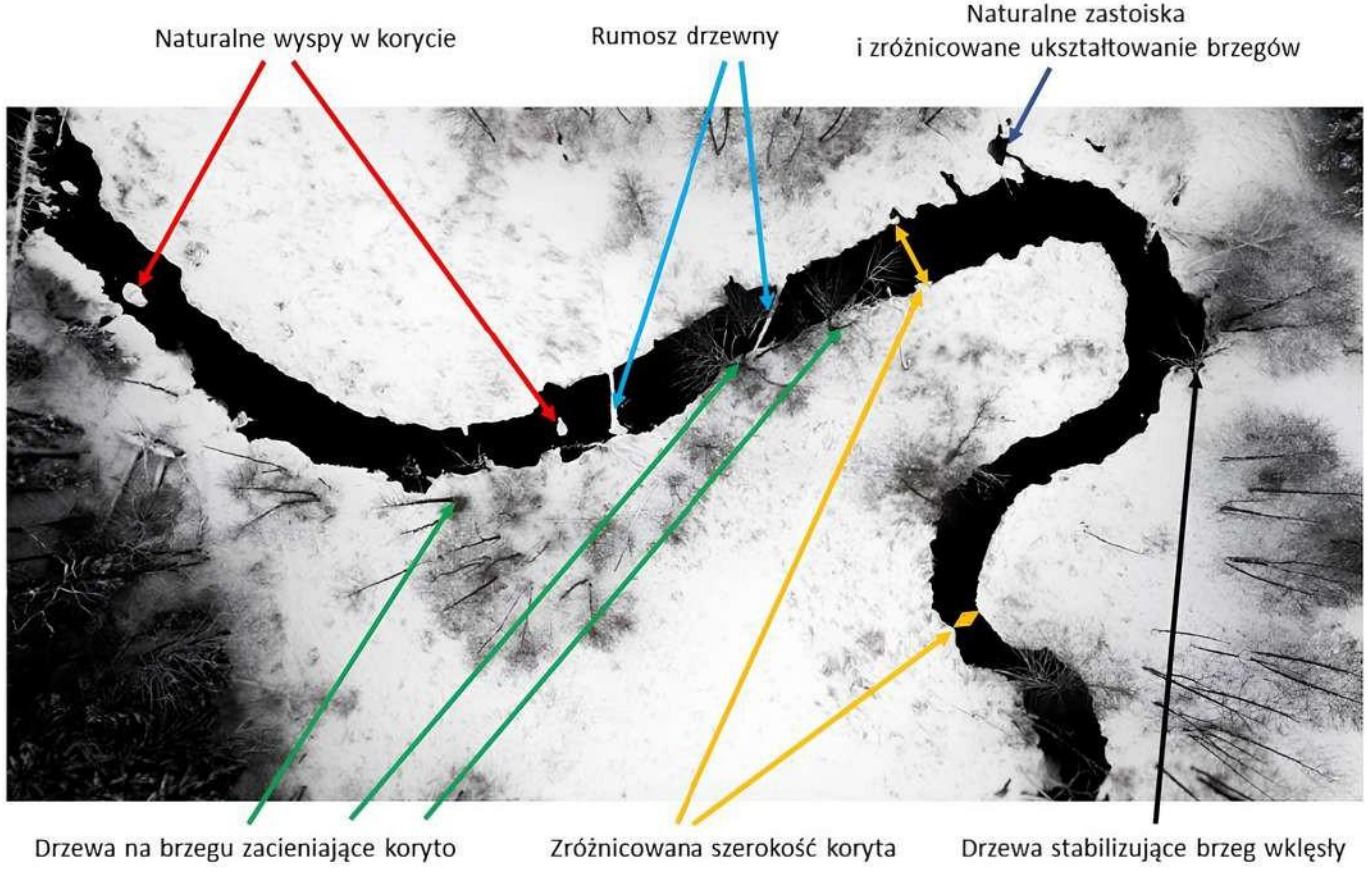
zanieczyszczeń obszarowych

Levels	*Photo Depicting a Given Riverbed Type*	*Icon Representing a Given Riverbed Type*	*Explanation: Potential for Supporting of*		
			Riverine Water Purification	*High Biodiversity*	*Water Retention Upstream and Flood Defense Downstream*
Regulated straightened riverbed			— Very low	— Very low	— Very low
Regulated curvy riverbed			Medium	Medium	Medium
Naturally meandering riverbed			High	High	High

Giergiczny M. i inn, 2021. *Re-meander, rewet, rewild! Overwhelming public support for restoration of small rivers in the three Baltic Sea basin countries*
https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/rec.13575

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

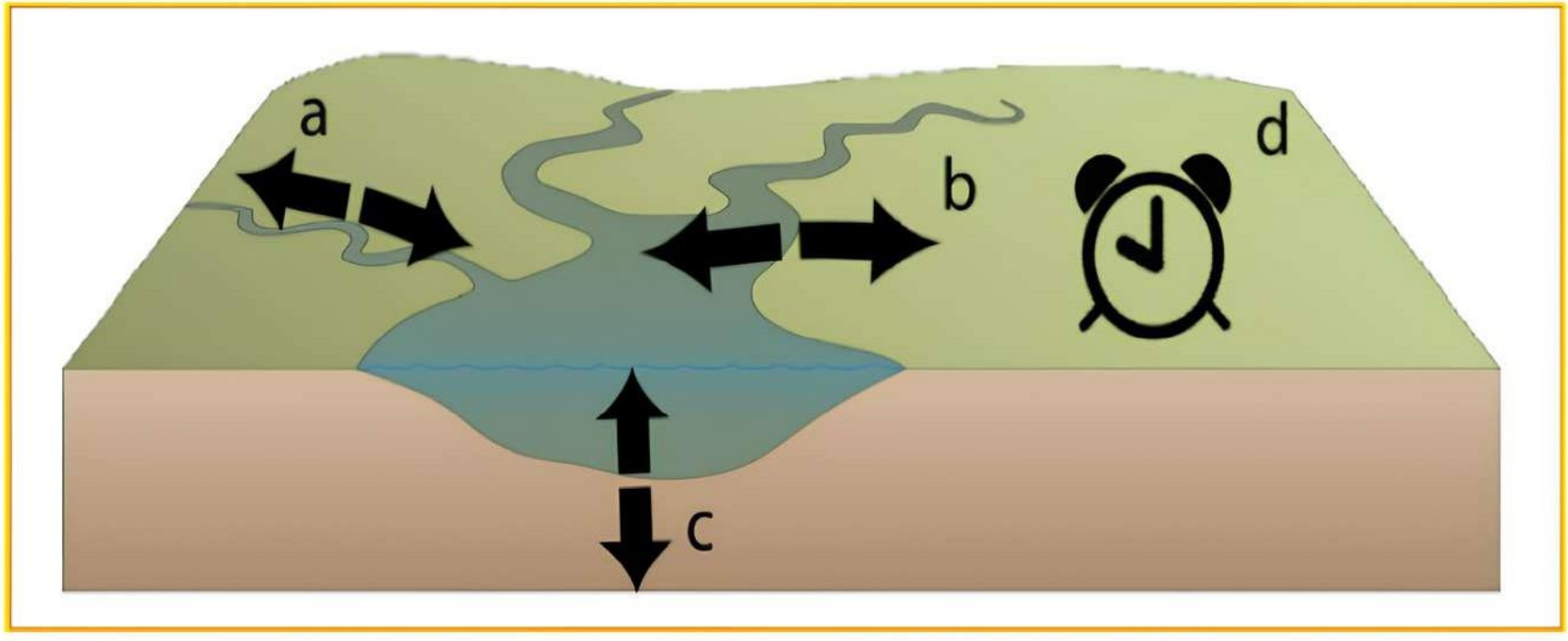
Zdrowa rzeka

źródło grafiki:

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Rzeka
swobodnie płynąca

źródło grafiki: Guidance on Barrier Removal for River Restoration,
https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0146a7ba-2f20-11ed-975d-01aa75ed71a1

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Rzeka

to coś więcej niż tylko koryto

Zeskanuj kod by odsłuchać podcast z dr hab. Iwoną Wagner - *Rzeka i dolina to jedno*

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

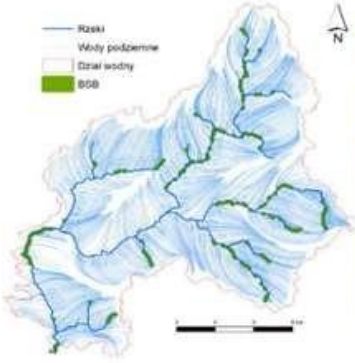
Każdy z nas
jest znad rzeki

Koncepcja funkcjonalnego połączenia rzek Drzewiczki, Wąglanki i ich dolin z przestrzenią publiczną Opoczna

KATEDRA UNESCO EKOHYDROLOGII I EKOLOGII STOSOWANEJ
Uniwersytet Łódzki

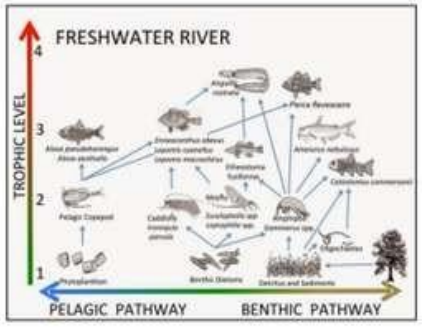
unesco Katedra

ZLEWNIA DOLINA KORYTO BIOCENOZA

link do prezentacji dr hab. Iwony Wagner

OPOCZNO

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna

Unia Europejska Fundusz Spójności

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

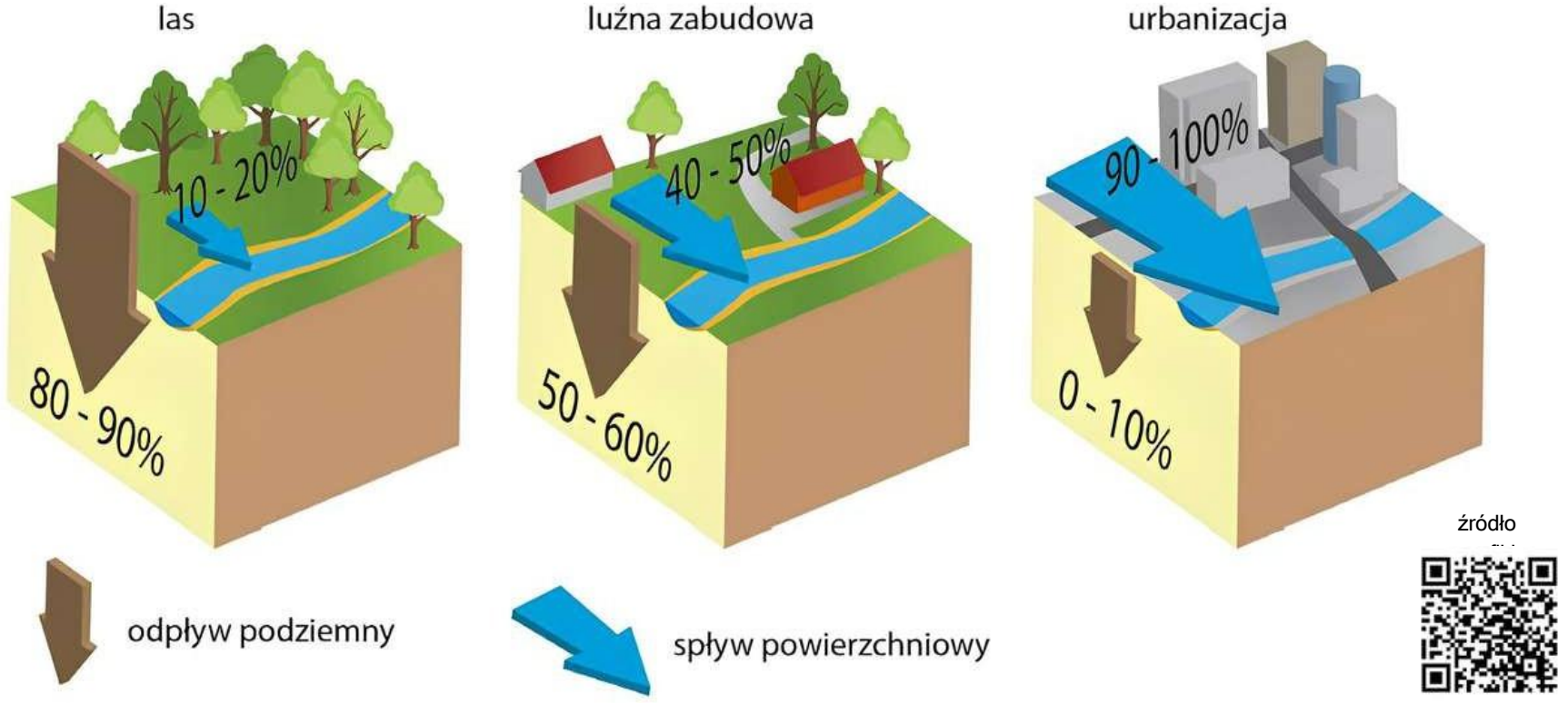
Rola rzeki w krajobrazie

Zeskanuj kod by odsłuchać podcast z dr Kingą Krauze – *Na czym zyskuje rzeka*

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

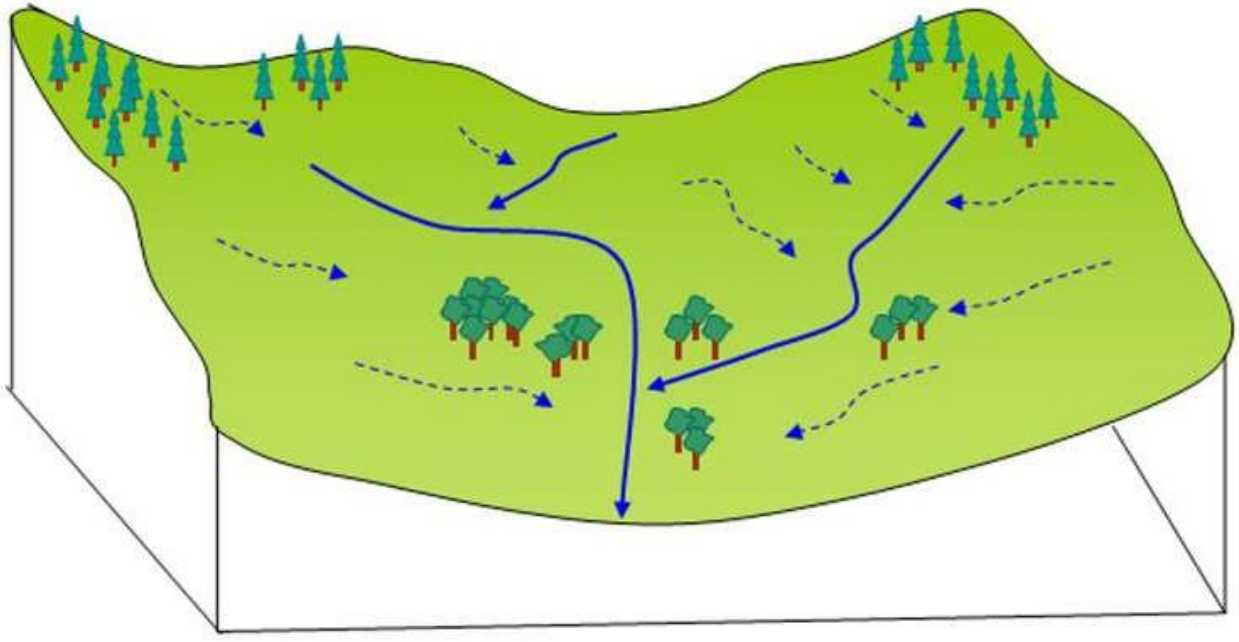
Wpływ krajobrazu
na rzekę

źródło

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

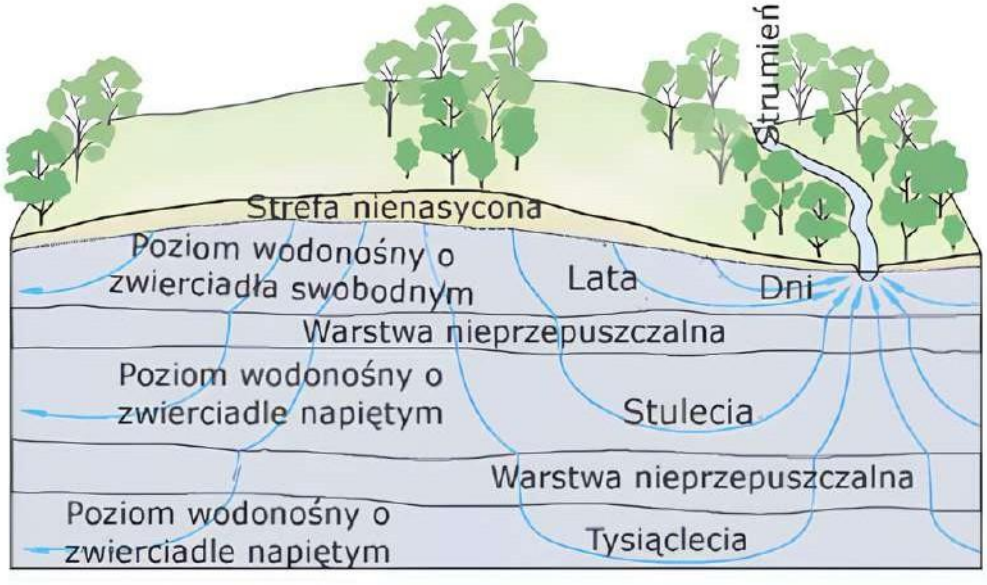
Woda do rzeki spływa
z krajobrazu

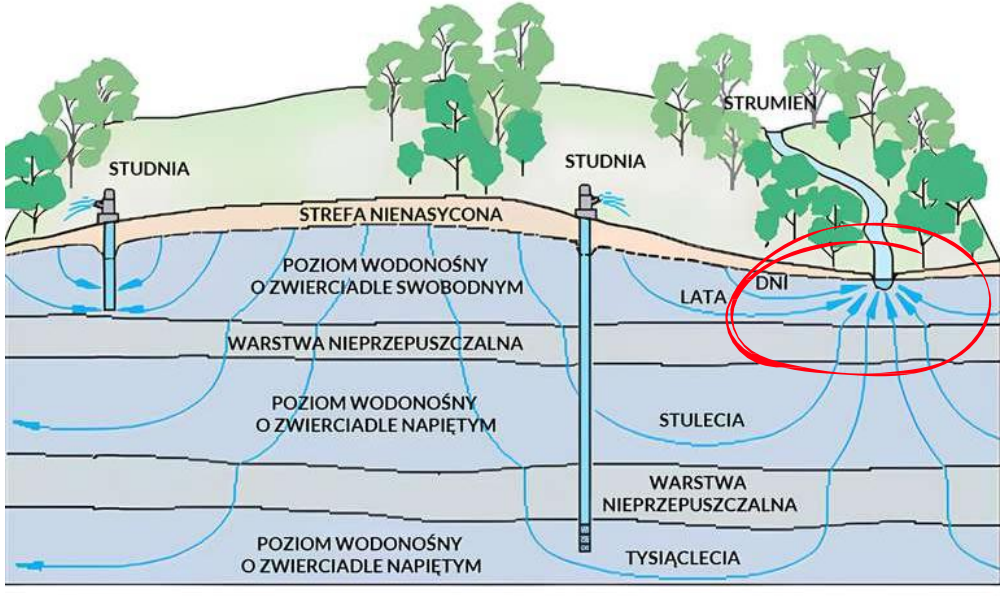
źródło grafiki

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

To co cenne jest niewidoczne dla oczu

źródło grafiki

https://swiatwody.blog/2021/10/17/liczbowy-matrix-zasoby-wody-w-polsce-na-tle-europy/

źródło grafiki

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Pogłębiaj wiedzę, a nie rzekę.

→ pod-prad.edu.pl

Iceland Liechtenstein Norway Active citizens fund

Projekt #PODPRĄD został sfinansowany przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię z Funduszy EOG w ramach Program Aktywni Obywatele - Fundusz Regionalny

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Pogłębianie rzeki wcale nie powoduje, że jest w niej więcej wody

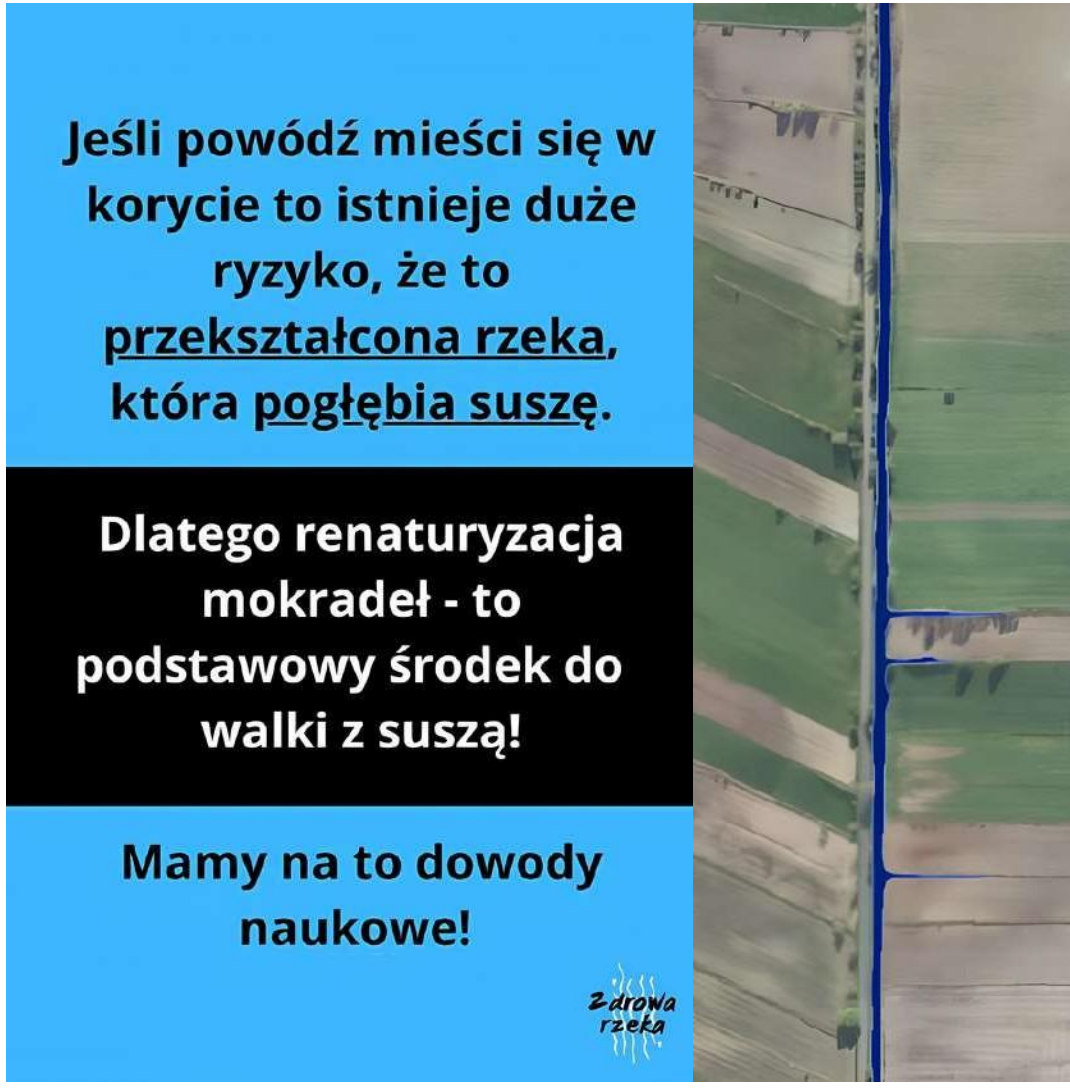
Zeskanuj kod by odsłuchać podcast z dr. hab Mateuszem Grygorukiem – *Rzeka nie jest niewolnicą*

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Konsekwencje przekształcania rzek

Proste, łamane koryta mogą pogłębiać suszę hydrologiczną.

Wyniki badań doktorskich: *Hierarchizacja obszarów narażonych na skutki suszy i działania łagodzące w regionach wodnych Górnej Odry i Małej Wisły*. I . Biedroń 2023 r.:

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Przerwa

11:30 – 11:45

Blok II:

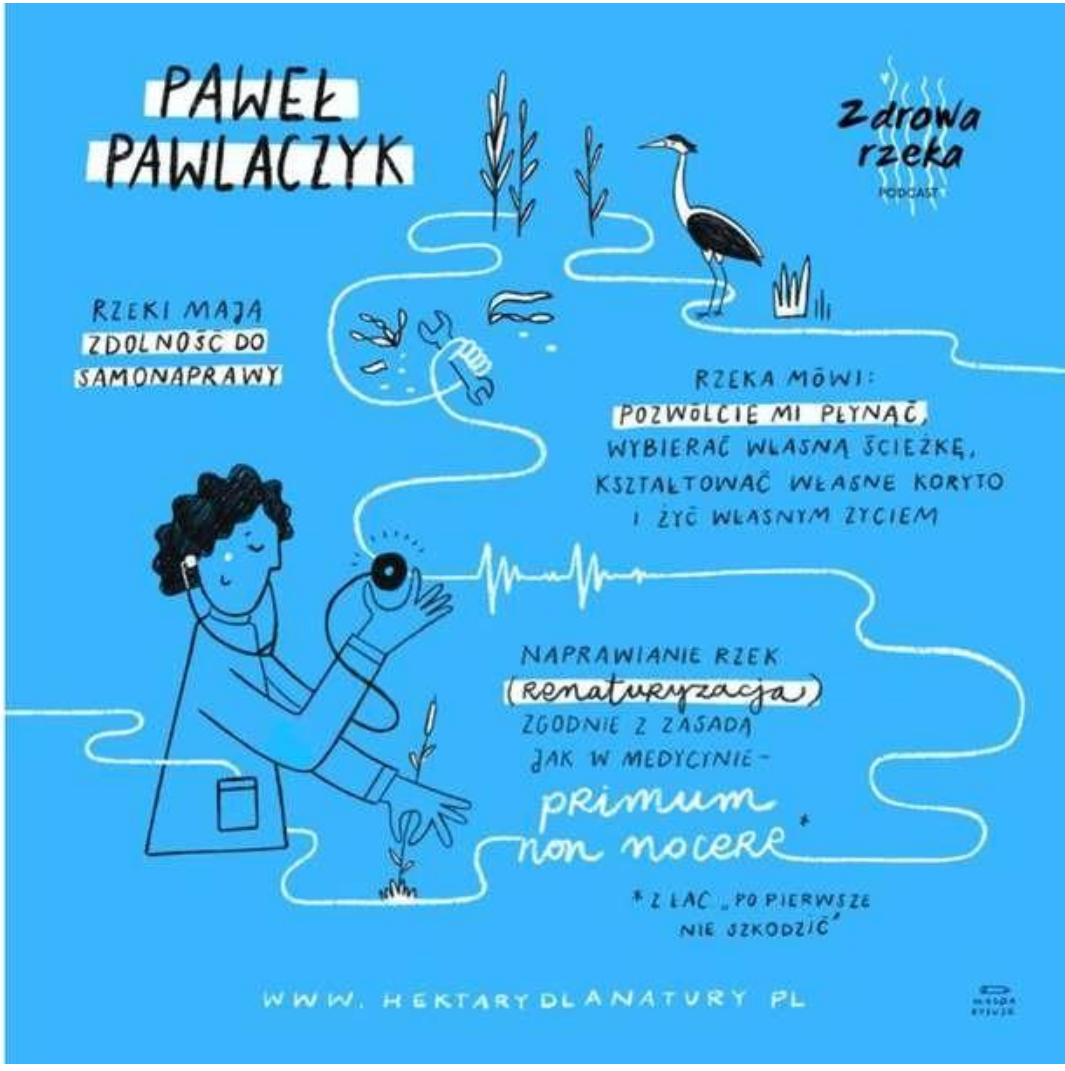
Renaturyzacja rzek – podstawy i uwarunkowania

- Definicje i zasady renaturyzacji rzek.
- Katalog działań renaturyzacyjnych.
- Przykłady działań renaturyzacyjnych.
- Przykłady projektów renaturyzacyjnych.

Lower Anton River, fot. I. Biedroń

Jak naprawić rzekę?

Zeskanuj link do rozmowy z Pawłem Pawlaczykiem

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Renaturyzacja rzek – 3 podstawowe zasady

Pozwól rzece być rzeką

Dodaj to czego rzece brakuje

Usuń, co rzece niepotrzebne

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Iceland Liechtenstein Norway grants

Miejskie ekosystemy dolin rzecznych

Zdrowa rzeka

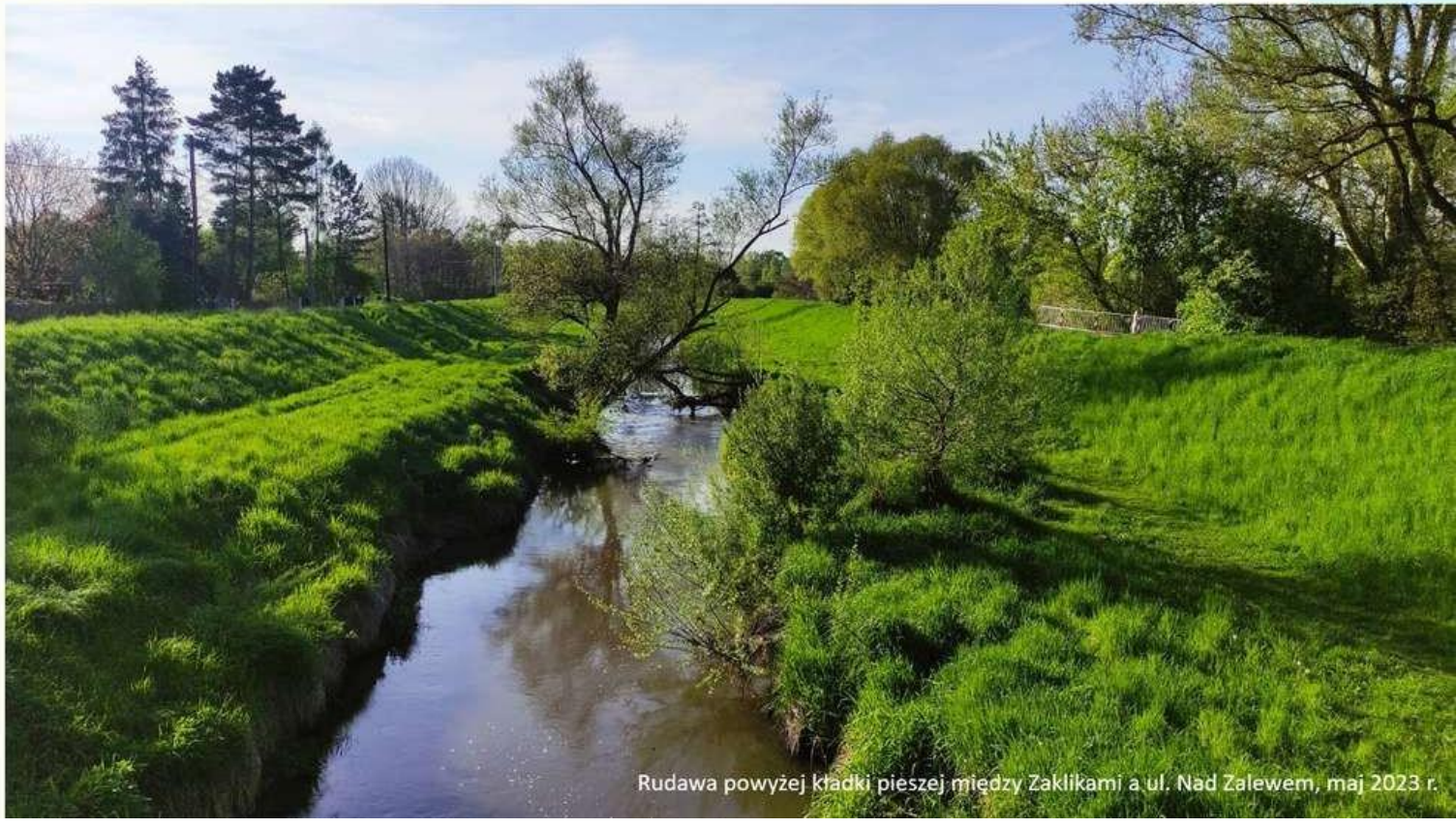
HEKTARY DLA NATURY

RENATURYZACJA RZEK MIEJSKICH

ILONA BIEDROŃ

KRAKÓW

15 MAJA 2023 R.

Rudawa powyżej kładki pieszej między Zaklikami a ul. Nad Zalewem, maj 2023 r.

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Iceland Liechtenstein Norway grants

Miejskie ekosystemy dolin rzecznych

Zdrowa rzeka

HEKTARY DLA NATURY

Spacer

ekologiczno-edukacyjny

Czym żyje rzeka

Racławka, maj 2023 r.

STRAŻNICY RZEK WWF

PRZYJACIELE RUDAWY

OKRĘG PZW KRAKÓW

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich

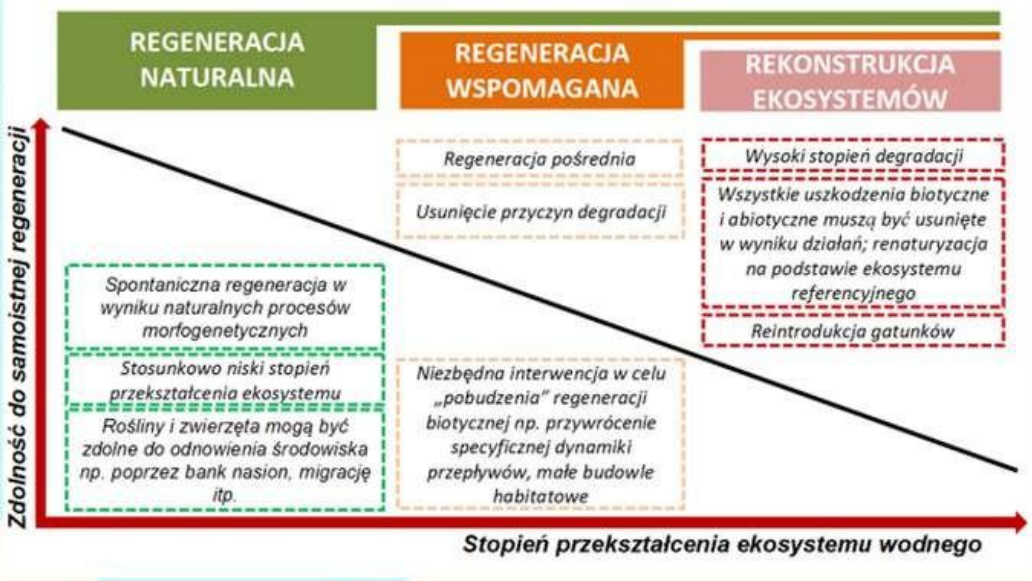
Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

RENATURYZACJA – WIELOASPEKTOWE ŚRODKI DO ŁAGODZENIA PROBLEMÓW Z WODĄ

Renaturyzacja - działanie wspomagające odtworzenie stanu ekosystemu lub procesów przyrodniczych zachodzących w ekosystemie, który został zdegradowany, uszkodzony lub zniszczony.

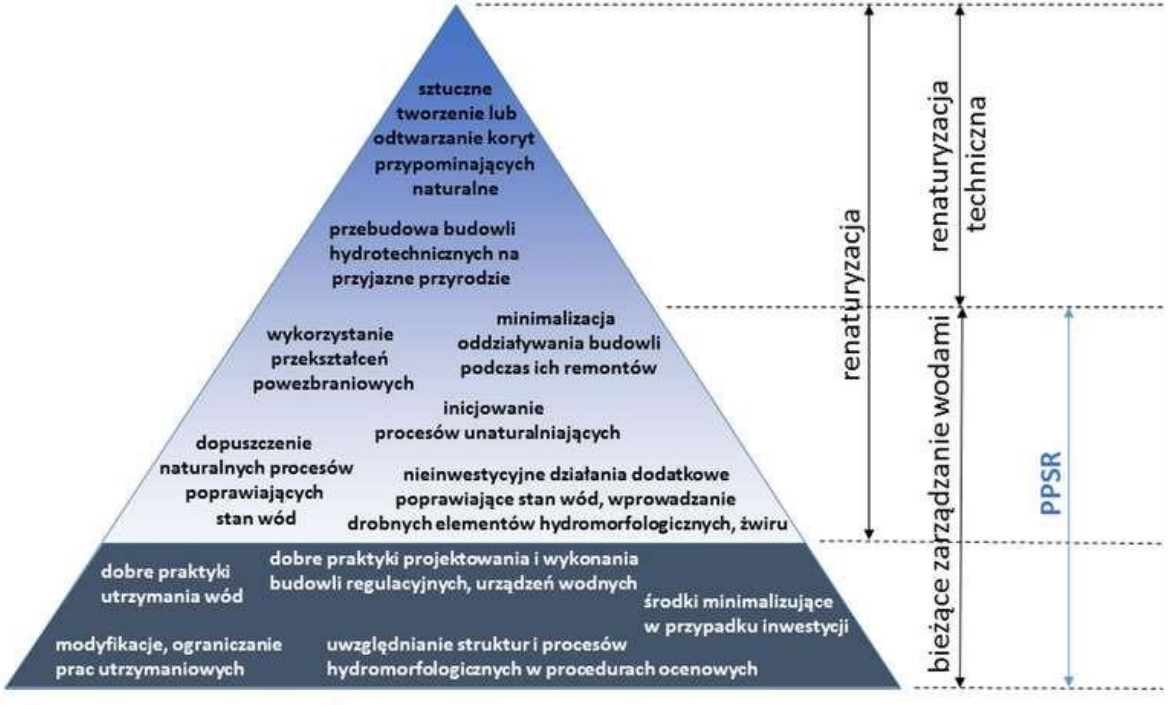

Źródło: KPRWP, 2020

A – wyżynna rzeka o niskim stopniu przekształcenia hydromorfologicznego – widoczna sekwencja bystrze-ploso, zróżnicowane profile brzegów, drzewa zacieniające koryto.
B – nizinna rzeka o średnim stopniu przekształcenia hydromorfologicznego – zróżnicowana hydromorfologia, duże zróżnicowanie warunków. przepływu, silna presja rolnicza do samego koryta rzeki
C – nizinna rzeka o znacznym stopniu przekształcenia hydromorfologicznego – wyprostowane koryto o trapezoidalnym przekroju, brak zróżnicowania głębokości i warunków przepływu, brak zadrzewień i naturalnych elementów hydromorfologicznych w korycie.

PIRAMIDA SPOSOBÓW RENATURYZACJI CIEKÓW

Źródło: KPRWP, 2020

Podstawowy Pakiet Środków Renaturyzujących (PPSS) - łatwe do wdrożenia działania obejmująca działania nieinwestycyjne i bezpieczne dla środowiska.

„Piramida sposobów renaturyzacji" obrazuje bazę renaturyzacji jako masowe i powszechne wdrożenie zasad dobrej praktyki w zarządzaniu ciekami (wynikające z KDP*) oraz staranne wdrożenie i stosowanie procedur ochrony środowiska wynikających z przepisów odrębnych.

*KDP - Katalog dobrych praktyk - opracowanie pn. „Opracowanie katalogu dobrych praktyk w zakresie robót hydrotechnicznych i prac utrzymaniowych", Ministerstwo Środowiska, 2018.

RENATURYZACJA – GRUPY DZIAŁAŃ

Grupa działań	Przykładowe działania
Modyfikacje renaturyzujące w ramach prac utrzymaniowych	• Pozostawienie procesom naturalnym • Zaniechanie, ograniczenie lub modyfikacja wykaszania roślin z brzegów, dna śródlądowych wód powierzchniowych • Zaniechanie, ograniczenie lub modyfikacja usuwania drzew i krzewów porastających dno oraz brzegi śródlądowych wód powierzchniowych • Zaniechanie, ograniczenie lub modyfikacja usuwania ze śródlądowych wód powierzchniowych przeszkód naturalnych
Działania dodatkowe w ramach zwykłego zarządzania wodami	• Nasadzanie drzew i krzewów w strefie brzegowej • Wprowadzanie pryzm żwirowo-kamiennych naśladujących układy bystrzy i plos lub kierujących przepływ • Wprowadzanie naturalnych deflektorów • Wprowadzanie elementów kluczowych dla zróżnicowania siedliskowego w korycie
Działania techniczne	• Inicjacja erozji bocznej koryta • Usuwanie /udrażnianie barier • Obniżanie fragmentów terenu przyrzecznego • Odnawianie starorzeczy • Przebudowa przepustów • Likwidacja lub odsuwanie wałów przeciwpowodziowych i przywracanie terenów zalewowych
Działania w zlewni	• Renaturyzacja mokradeł w zlewni • Ograniczanie spływu powierzchniowego
Działania pomocnicze	• Weryfikacja terenowa przekształceń hydromoroflogii i potrzeb renaturyzacji • Pozyskanie gruntów • Informacja

Źródło: opracowanie własne na podstawie KPRWP, 2020

Podstawowy
Pakiet
Środków
Renaturyzujących

PRZYKŁADY DZIAŁAŃ RENATURYZACYJNYCH

Modyfikacje renaturyzujące w ramach prac utrzymaniowych

Selektywne usunięcie pojedynczych drzew

Rzeka Belnianka – źródłowy odcinek Czarnej Nidy

Pozostawienie martwych drzew w korycie cieku

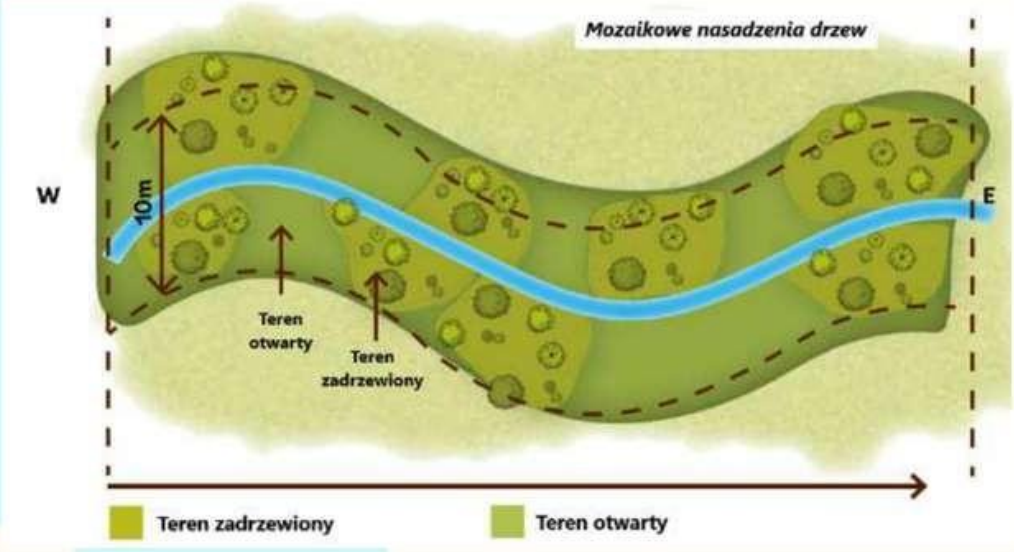

Rzeka Drawa w Drawieńskim Parku Narodowym

PRZYKŁADY DZIAŁAŃ RENATURYZACYJNYCH

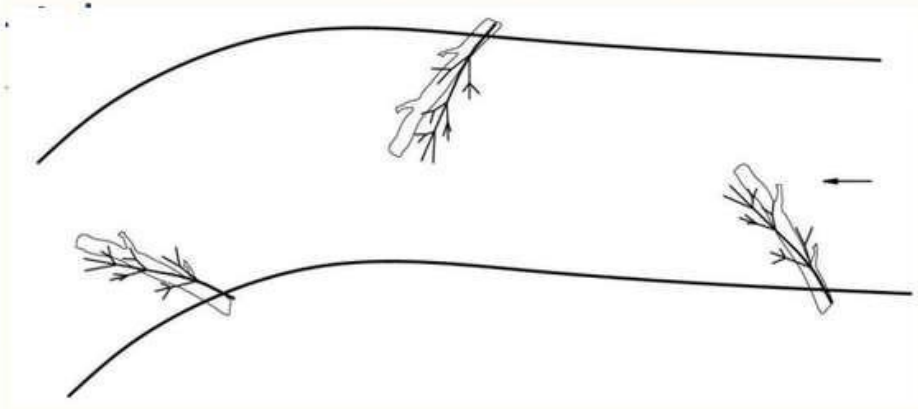
Działania dodatkowe w ramach zwykłego zarządzania wodami

Nasadzanie drzew i krzewów w strefie brzegowej

Schemat mozaikowego nasadzenia drzew wzdłuż cieku
Źródło: Podręcznik renaturyzacji, KPRWP, 2020 za the Woodland Trust 2016

Wprowadzanie naturalnych deflektorów

Drzewa nadbrzeżne ścięte w nurt rzeki i pozostawione jako deflektory inicjujące zwiększenie krętości nurtu i zróżnicowanie morfologii koryta
Źródło: KDP, 2018

PRZYKŁADY DZIAŁAŃ RENATURYZACYJNYCH

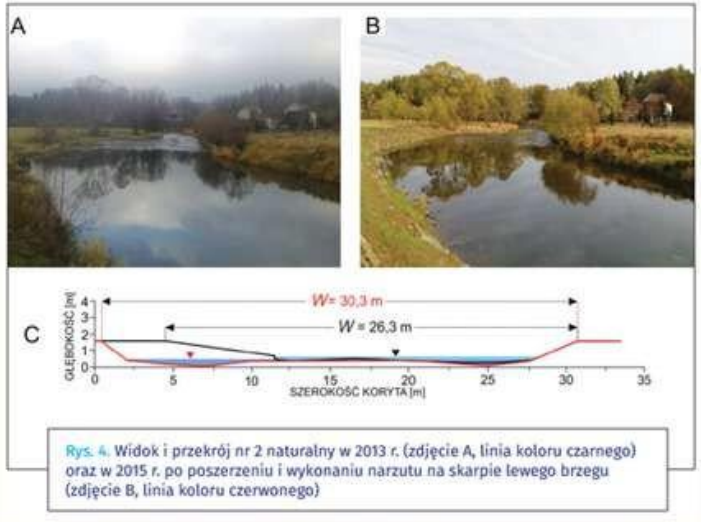
Działania dodatkowe i techniczne

Ograniczenie regulacji i zastosowanie pryzm żwirowo-kamiennych naśladujących układy bystrzy i plos - przykład Wojanowa nad rzeką Bóbr

Źródło: https://piesnaurlopie.pl/oferta/palac-wojanow/

Źródło: http://www.img.popracy.pl/galeria_uzytkownikow/1322/070a0edf0.jpg

Rys. 4. Widok i przekrój nr 2 naturalny w 2013 r. (zdjęcie A, linia koloru czarnego) oraz w 2015 r. po poszerzeniu i wykonaniu narzutu na skarpie lewego brzegu (zdjęcie B, linia koloru czerwonego)

Źródło: Jeleński. J, Mikuś P. Gospodarka Wodna 4/2016

Iceland Liechtenstein Norway grants

Miejskie ekosystemy dolin rzecznych

Zdrowa rzeka

HEKTARY DLA NATURY

PRZYKŁADY DZIAŁAŃ RENATURYZACYJNYCH

Działania techniczne

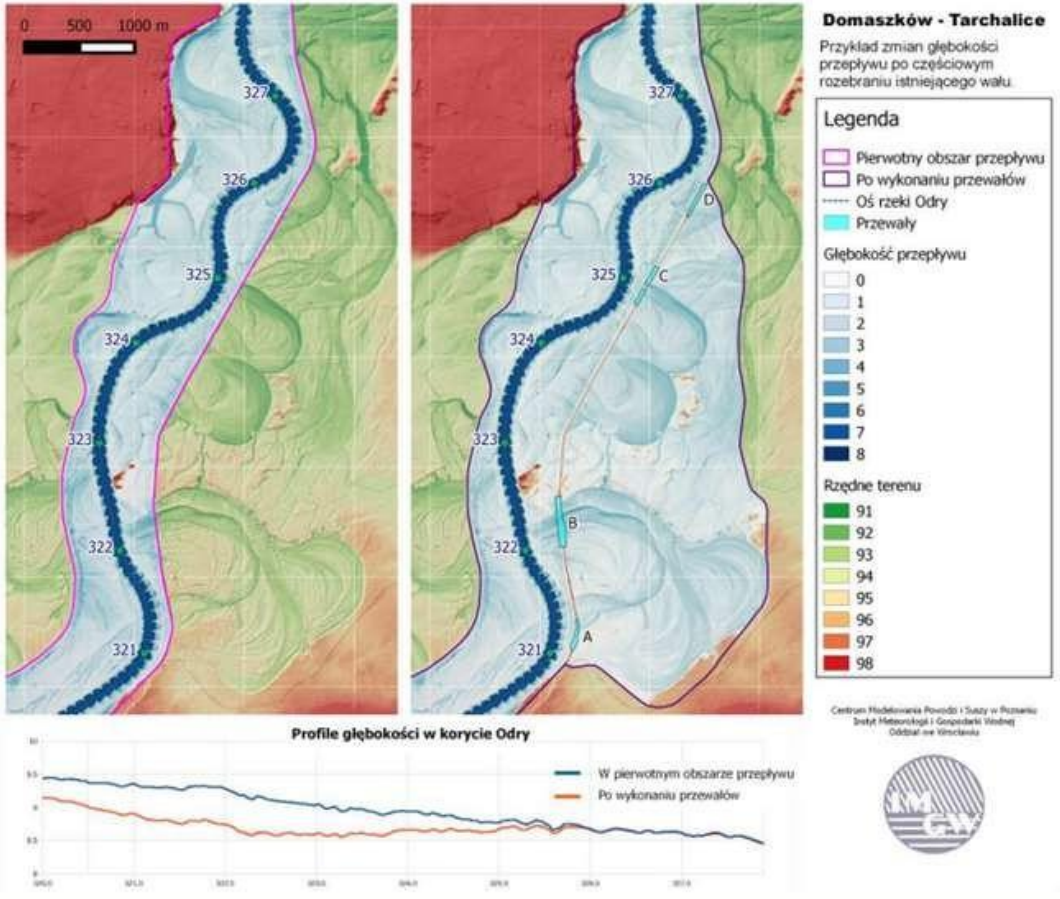
Odsunięcie wałów przeciwpowodziowych na odcinku Odry Środkowej: Wojanów - Tarchalice

Nowy wał przeciwpowodziowy biegnący w znacznym oddaleniu od koryta rzeki Odry

Źródło: KDP, 2018, fot. Nawrocki P.

Źródło: https://crs.org.pl/wp-content/uploads/2016/06/tarchalice_raport.pdf

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

PRZYKŁADY DZIAŁAŃ RENATURYZACYJNYCH

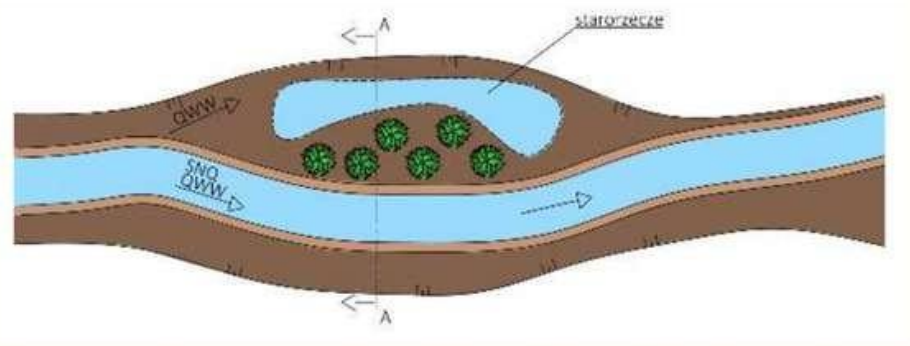
Działania techniczne

Obniżenie terenu przyrzecznego w celu zwiększenia bezpieczeństwa powodziowego

Źródło: Podręcznik renaturyzacji, KPRWP, 2020

Odnawianie starorzeczy

Starorzecze włączone w strefę przepływu wód wysokich – schemat ideowy

Przywrócenie połączenia pomiędzy korytem rzeki Emajõgi i starorzeczami (Estonia).
Zrealizowano w ramach przedsięwzięcia HAPPYFISH: LIFE + „Ratowanie życia w meandrach i starorzeczach rzeki Emajõgi na obszarze Alam-Pedja NATURA 2000".

Iceland Liechtenstein Norway grants

Miejskie ekosystemy dolin rzecznych

Zdrowa rzeka

HEKTARY DLA NATURY

Rudawa powyżej ul. Nad Zalewem w Krakowie, maj 2023 r.

Obniżenie brzegów to dostęp do wody!

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

PRZYKŁADY DZIAŁAŃ RENATURYZACYJNYCH

Działania techniczne

Przebudowa przepustów

Przepust nie zwężający przekroju hydraulicznego koryta i tym samym nie powodujący wzrostu prędkości przepływu wody wewnątrz budowli, z naturalnym, nieumocnionym dnem oraz ścieżkami umożliwiającymi przemieszczanie drobnych zwierząt lądowych

Źródło: Podręcznik renaturyzacji, KPRWP, 2020 za Szoszkiewicz i in. 2017

Likwidacja umocnień brzegów rzek

Usuwanie umocnień wzdłuż rzeki Lech (Austria) na odcinku Stanzach-Vorderhornbach

Źródło: Podręcznik renaturyzacji, KPRWP, 2020

Strona projektu LIFE15 NAT/AT/000167: https://www.life-lech.at

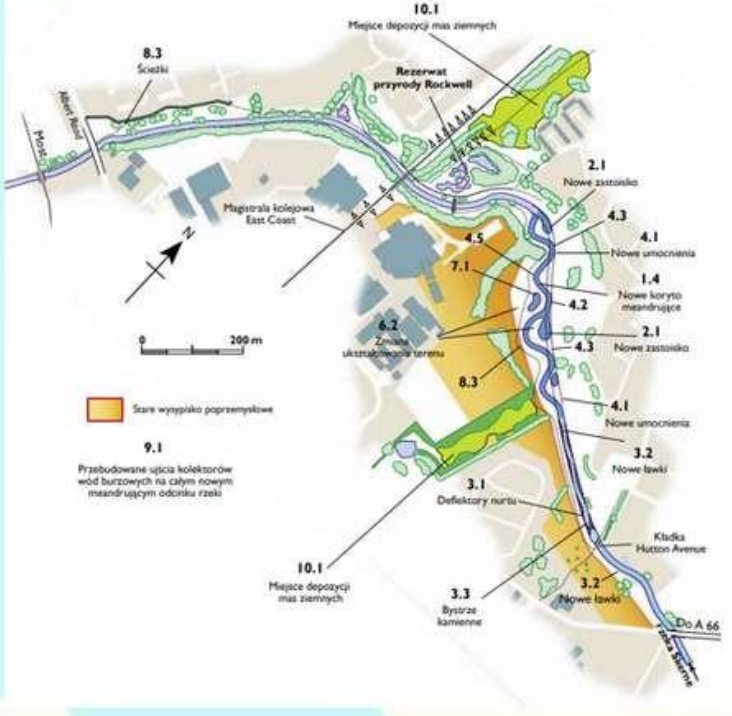
Iceland Liechtenstein Norway grants

Miejskie ekosystemy dolin rzecznych

Zdrowa rzeka

HEKTARY DLA NATURY

PRZYKŁADY DZIAŁAŃ RENATURYZACYJNYCH

Projekt rewitalizacji rzeki Skerne – Północna Anglia

Źródło: Przyjazne naturze kształtowanie rzek i potoków – praktyczny podręcznik, Polska Zielona Sieć, Wrocław–Kraków 2006, http://straznicy.natura2000.pl/imgturysta/file/rzeki.pdf

Ciek przed rewitalizacją.

Ten sam ciek, po usunięciu nasypu brzegowego, wykonaniu deflektorów, pozostawieniu lokalnych zawężeń.

Brak stwierdzonych podtopień po wykonaniu, znacząco wzbogacona bioróżnorodność, spowolniony odpływ wód niskich, a na koniec wartość dodana – krajobraz.

Źródło: Humiczewski M. Proces inwestycyjny w retencjonowaniu wód okiem praktyka – jak się przygotować do realizacji, 2021

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

PRZYKŁADY DZIAŁAŃ RENATURYZACYJNYCH

Działania w zlewni

Renaturyzacja mokradeł w zlewni

Kanał Łasica – dolny bieg, Kampinoski Park Narodowy, zatrzymanie wody na mokradłach zrealizowane w ramach projektu LIFE Kampinoskie Bagna I

Fot. Biedroń I.

Ograniczanie spływu powierzchniowego

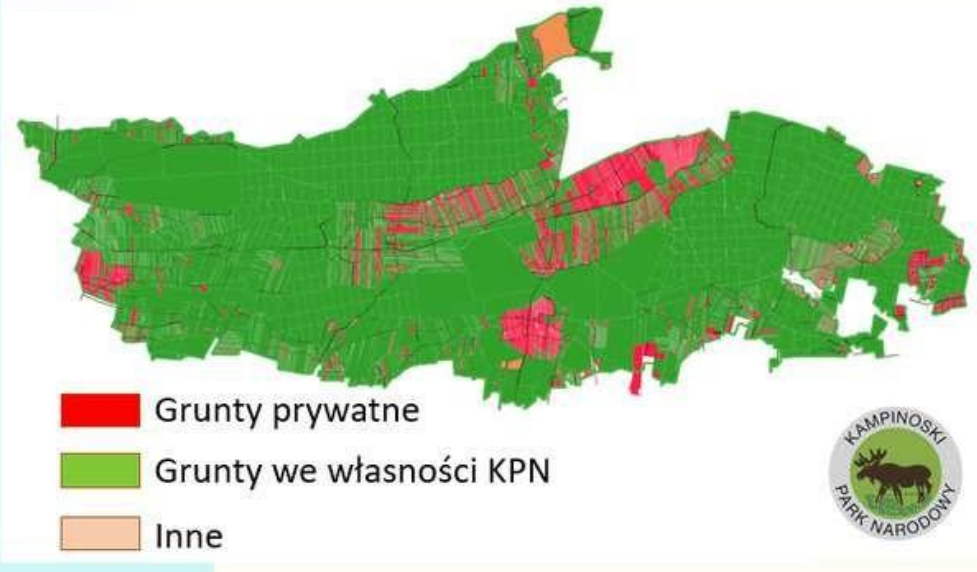

Rozwiązania zastosowane na polderze zalewowym rzeki Cerekwianki w ramach przedsięwzięcia „Adaptacja do zmian klimatu poprzez zrównoważoną gospodarkę wodą w przestrzeni miejskiej Radomia". *Źródło: http://life.radom.pl*

PRZYKŁADY DZIAŁAŃ RENATURYZACYJNYCH

Działania dodatkowe

Wykup gruntów

W ramach projektu WetLIFE Kampinoskie Bagna II planowane są wykupy gruntów prywatnych w celu zwiększenia obszarów zabagnionych

Źródło: opracowanie własne , na podstawie danych udostępnionych przez Kampinoski Park Narodowy do projektu WaterLANDS

Informacja

Tablica informacyjna w miejscu wykonania przepławki na rzece Drawie na wysokości starego młyna w ramach projektu LIFEDrawa

Fot. Biedroń I.

Ambitne przykłady

Anton River po renaturyzacji, fot. I. Biedroń

Anglicy – specjaliści od „naprawy” rzek

Renaturyzacja mokradeł w Exmoor

Dziedzictwo Anglii w kryzysie wodnym

Przykład: The Lower Anton River Restoration Project

fot. Cain Bio-Engineering Ltd

Nowe podejście do renaturyzacji rzek, w którym prace realizuje się również poza korytem rzeki, tj. w dolinie i otaczającym ją krajobrazie, skupiając się na odzyskaniu utraconych usług naturalnych ekosystemów.

Szerszy opis przykładu w kontekście renaturyzacji rzek w Anglii: https://obserwator.imgw.pl/2024/06/05/anglicy-specjalisci-od-naprawy-rzek/

Przykład: Park Narodowy Exmoor

„Stage 0" czyli rzeka od nowa - całkowite zasypanie koryta przekształconego cieku, tak by koryto mogło się uformować na nowo w sposób w pełni naturalny. Metoda ta została podpatrzona przez ekspertów National Trust w Oregonie w USA.

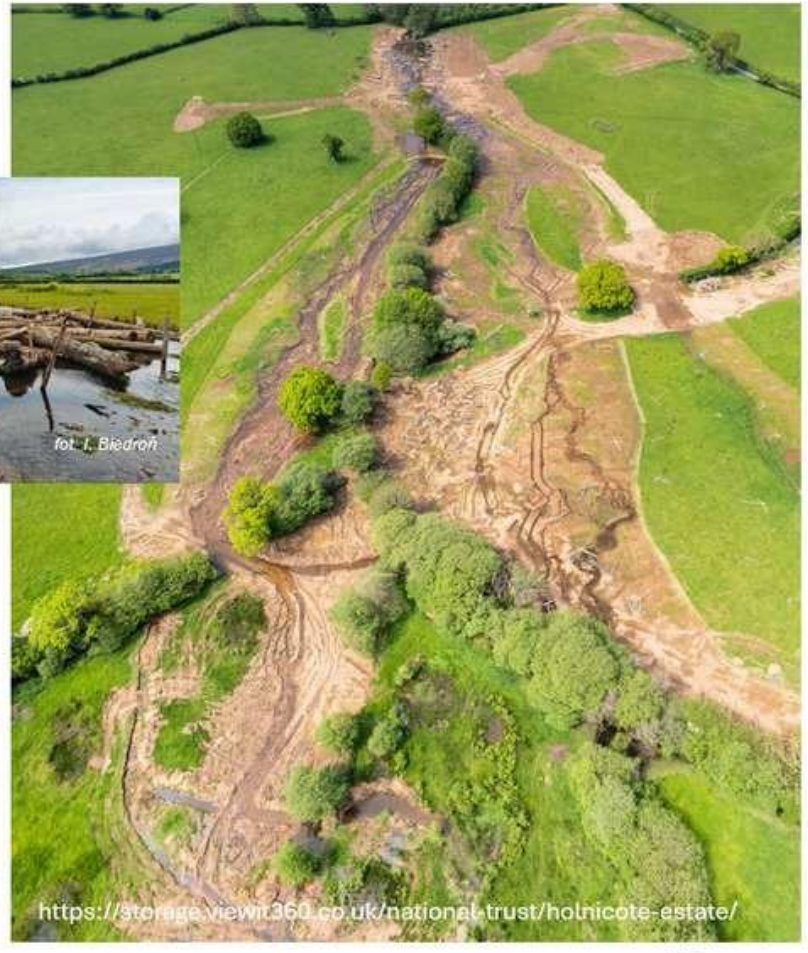

Szerszy opis przykładu: https://obserwator.imgw.pl/2024/06/25/renaturyzacja-mokradel-w-exmoor/

Mud Pool Meadow

Riverlands Project

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Przerwa
13:00 – 13:15

Blok III:

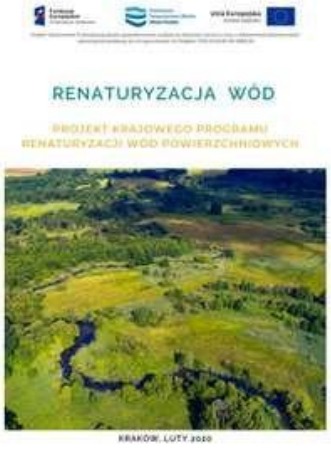
Jak zaplanować renaturyzację rzek?

- Dokumenty planistyczne i podstawy prawne.
- Kluczowe elementy planowania działań odtworzeniowych.
- Przykładowe koncepcje renaturyzacyjne.
- Przykładowe źródła finansowania projektów renaturyzacyjnych.
- Materiały referencyjne.

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

KPRWP – czyli o czym my w ogóle mówimy?

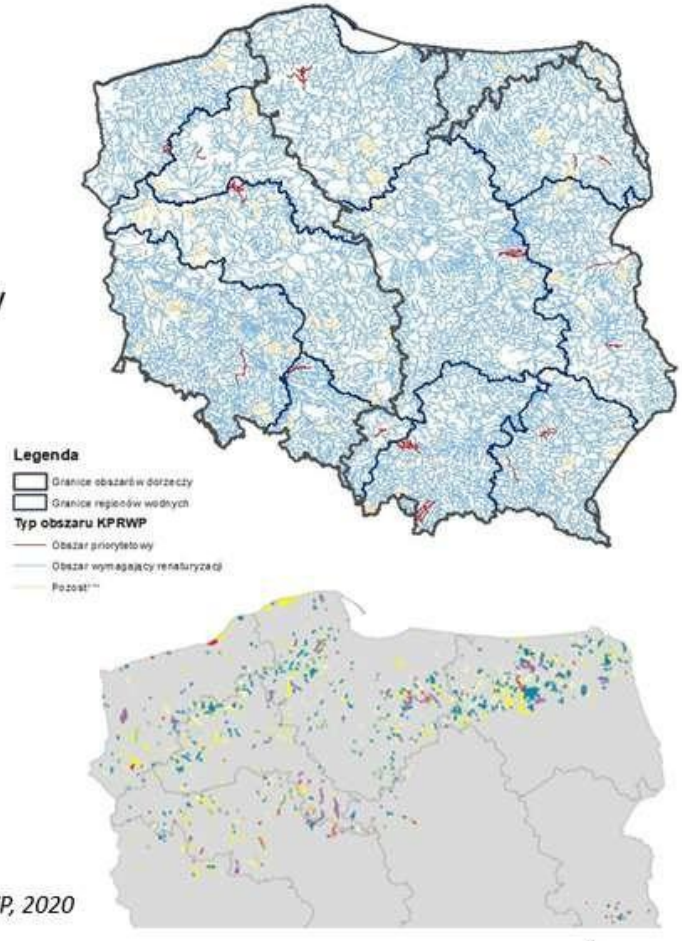

Krajowy Program Renaturyzacji Wód Powierzchniowych (KPRWP) – dokument opracowany na zlecenie Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w 2020 r.

91% **rzek**

57% **jezior**

wskazanych do renaturyzacji celem osiągniecia celów środowiskowych

Źródło: Krajowy Program Renaturyzacji Wód Powierzchniowych (KPRWP), PGW WP, 2020

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

KPRWP – czyli o czym my w ogóle mówimy?

Aby wypełnić zobowiązania z dyrektywy wodnej na 2027 r., renaturyzację polskich wod trzeba zacząć już dziś

Prawie połowa cieków w Polsce może nie osiągnąć dobrego stanu wód z uwagi na przekształcenia hydromorfologiczne. O krajowym programie renaturyzacji oraz koniecznym całościowym podejściu do funkcjonowania ekosystemów wodnych - mówi Ilona Biedroń, kierownik projektu dla Wód Polskich.

Teraz Środowisko: Zakończono prace nad projektem „Opracowanie Krajowego Programu Renaturyzacji Wód Powierzchniowych (KPRWP)". Gdzie plasuje się on w krajowej polityce wodnej?

Ilona Biedroń: KPRWP powstał na zlecenie Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, jako jedno z działań wynikających z aktualizacji planów gospodarowania wodami (aPGW). Wody Polskie przyjęły przygotowany przez zespół projekt, choć nie oznacza to, że wszystkie zapisane w nim rekomendacje wejdą w życie.

Dokument wskazuje kierunki działań, jakie należy podjąć w poszczególnych aJCWP (jednolitych częściach wód powierzchniowych w aPGW)w celu osiągnięcia celów środowiskowych i których doprecyzowanie wymaga dalszych szczegółowych analiz w skali lokalnej. Finalne decyzje w zakresie planowanych działań oraz harmonogramu ich wdrażania zostaną podjęte na etapie opracowywania drugiej aktualizacji planów gospodarowania wodami (II aPGW).

TŚ: Jaka część polskich wód potrzebuje renaturyzacji?

IB: Według wyników Państwowego Monitoringu Środowiska blisko połowa jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) rzecznych w Polsce jest przekształcona hydromorfologicznie w stopniu utrudniającym lub uniemożliwiającym osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego. W tym 27 proc. w stopniu uniemożliwiającym samoistną poprawę (słaby i zły stan elementów hydromorfologicznych). Wiele cieków wymaga renaturyzacji również w zakresie przywrócenia ciągłości morfologicznej - ciągłości ekologicznej dla organizmów wodnych oraz transportu osadów. Brak drożności uniemożliwia odtwarzanie się siedlisk i tym samym wpływa negatywnie na funkcjonowanie ekosystemów wód płynących.

W projekcie, bazując na dostępnych danych, sprawdziliśmy stopień i rodzaj przekształceń we wszystkich jednolitych częściach wód powierzchniowych. Za Obszary Wymagające Renaturyzacji (OWR) uznano 91 proc. JCWP rzecznych i 57 proc. JCWP jeziornych. Podczas projektu prowadziliśmy też warsztaty z zainteresowanymi stronami. Na ich potrzeby uruchomiono portal mapowy, w którym można było wskazać rzekę, jej problem i potencjalne działania naprawcze. Odzew przerósł nasze oczekiwania, odnotowano bowiem ponad 3 tys. zaznaczeń. Potraktowaliśmy to jako głos społeczny, informację niezweryfikowaną, ale ważną w kontekście potrzeb renaturyzacji.

TŚ: Jakie korzyści płyną z zachowania rzek w ich naturalnym kształcie?

IB: Zdrowa rzeka ma zdolność do samooczyszczania, dłużej zatrzymuje wodę, utrzymuje bioróżnorodność itd. Edukacja tutaj jest niezbędna, by ludzie rozumieli, że nie da się tak okiełznać rzeki, by nigdy nie wylewała... Potrzebne są takie miejsca w dolinach rzek, gdzie może to swobodnie robić. I właśnie nad takimi możliwościami między innymi pracowaliśmy.

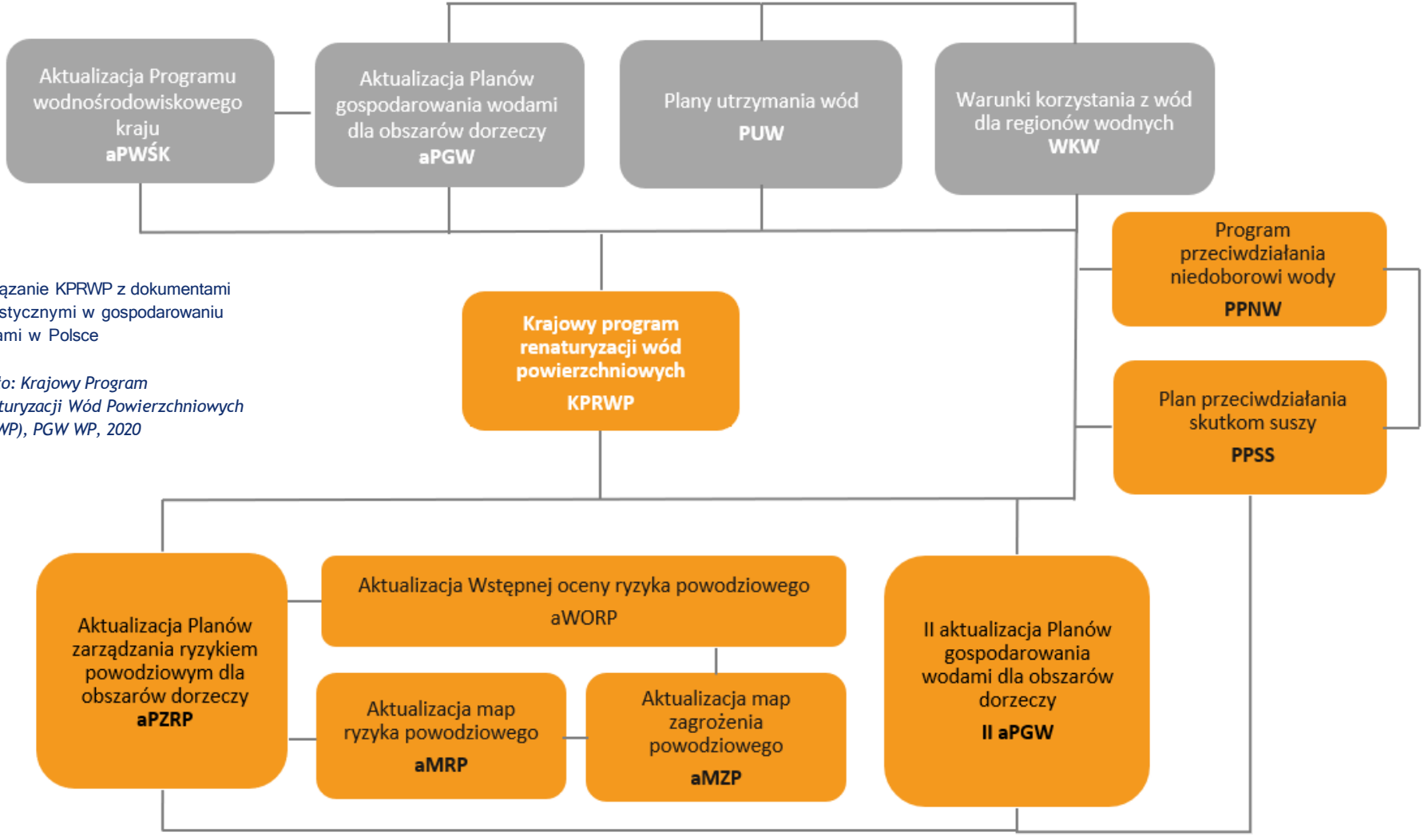

Osiągniecie celów środowiskowych do roku 2027 oznacza, że do tego roku wszystkie działania naprawcze muszą zostać wdrożone i przełożą się na oczekiwaną reakcję środowiska przyrodniczego – osiągnięcie dobrego stanu (potencjału) wód.

Terminowa realizacja powyższego celu w obecnych uwarunkowaniach prawnych i wynikających z zakresu prac jest praktycznie niemożliwa. Istotne staje się zatem udowodnienie Komisji Europejskiej, że w Polsce w najbliższych latach podjęte zostaną niezbędne działania, które przynajmniej zainicjują procesy naprawcze w środowisku.

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Renaturyzacja w gospodarowaniu wodami

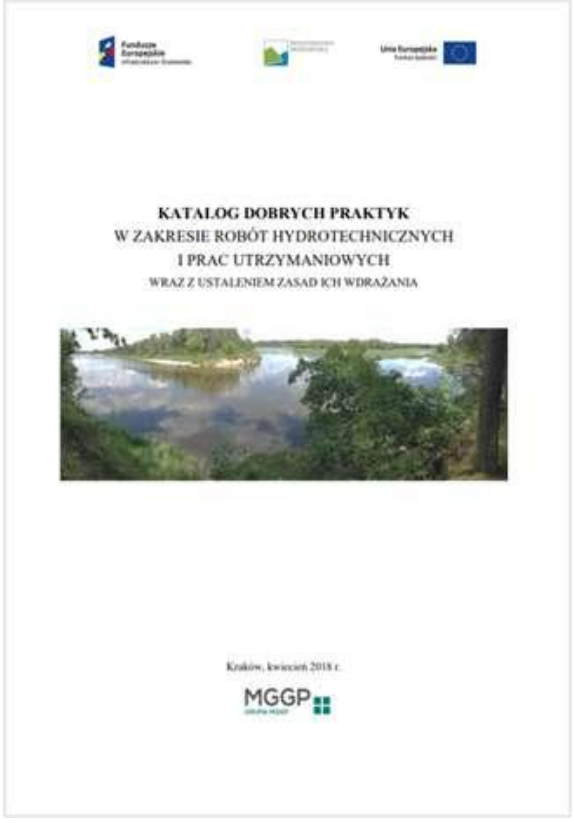
Powiązanie KPRWP z dokumentami planistycznymi w gospodarowaniu wodami w Polsce

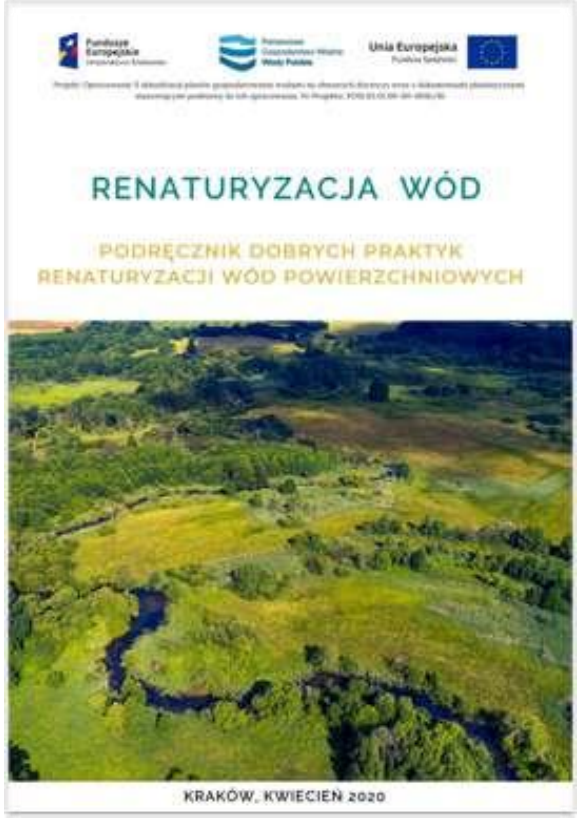
Źródło: Krajowy Program Renaturyzacji Wód Powierzchniowych (KPRWP), PGW WP, 2020

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Dobre utrzymanie wód jako podstawa renaturyzacji

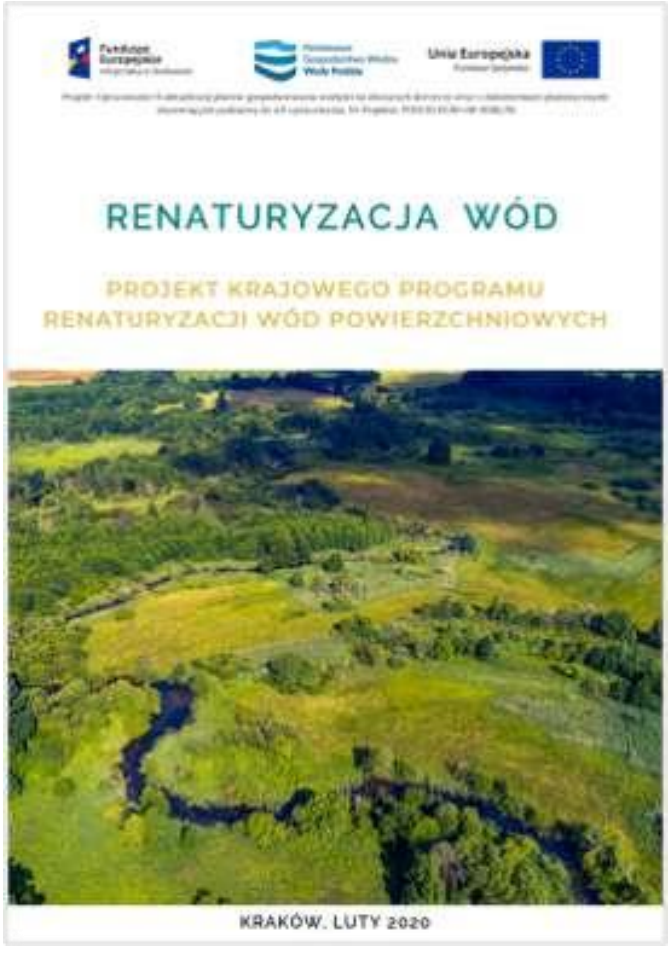

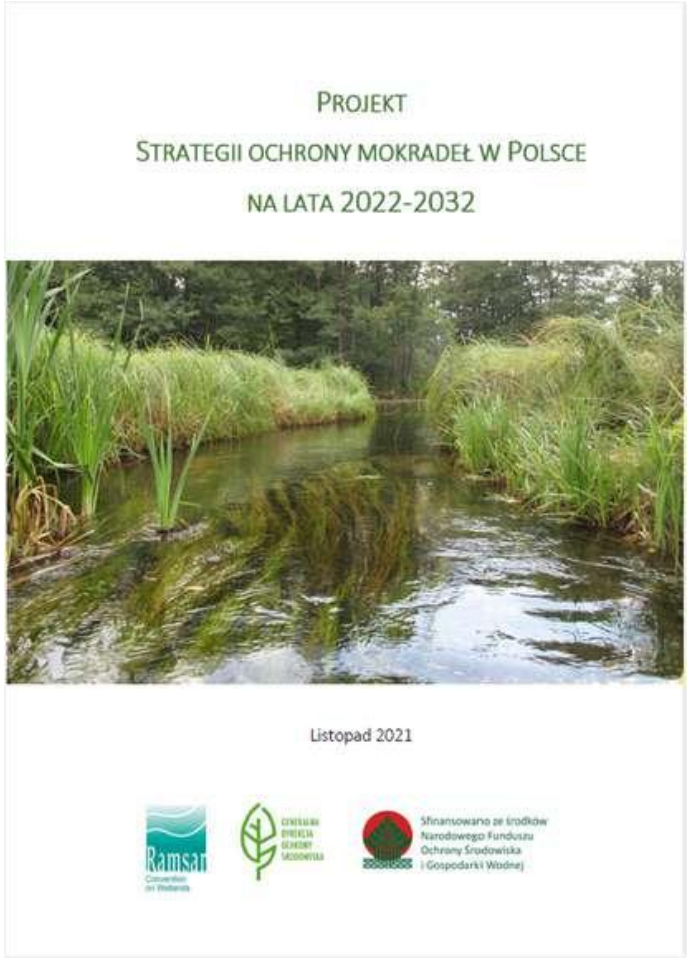

Zeskanuj odpowiedni kod by uzyskać dostep do każdej z publikacji

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Renaturyzacja wód elementem Strategii mokradłowej

Kluczowe elementy planowania działań odtworzeniowych

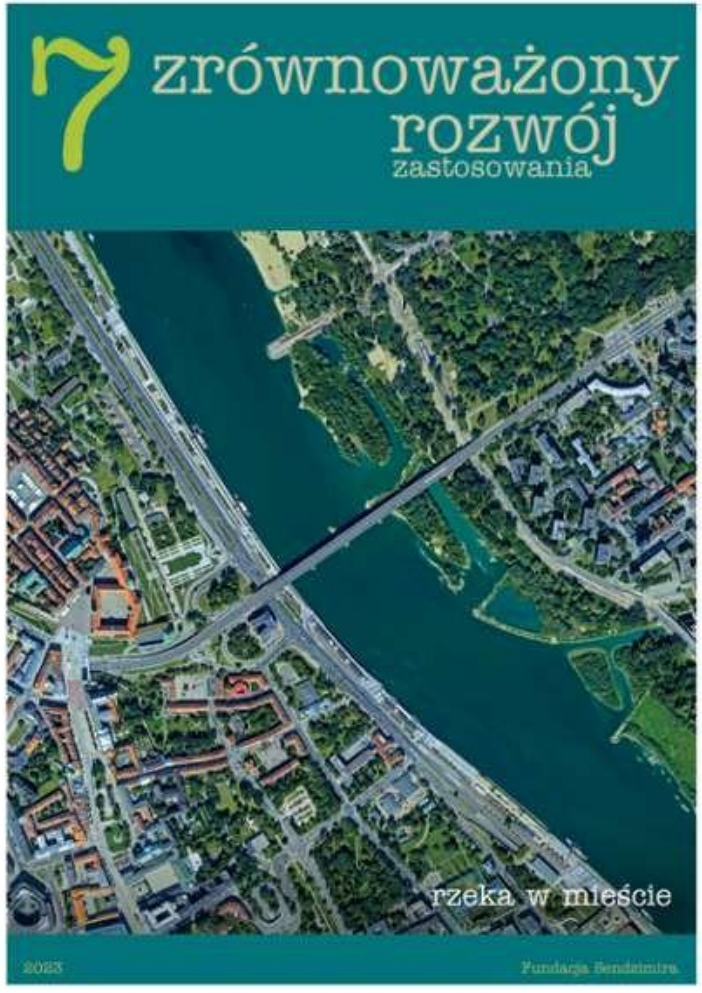
Lektura obowiązkowa przed wizją terenową

Rozdział 4 poradnika „Rzeka w mieście”

ROZDZIAŁ 4.

Renaturyzacja rzek

Słowa kluczowe: renaturyzacja rzek, zarządzanie zlewnikowe, usługi ekosystemów

Zeskanuj aby uzyskać dostęp do publikacji

Fragment prezentacji do wykładu z przedmiotu: Inżynierskie i prawne uwarunkowania projektowe terenów nadbrzeżnych”, dla studentów kierunku: Architektura Krajobrazu. Uniwersytet Rolniczy w Krakowie. 2025

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Kluczowe elementy planowania działań odtworzeniowych

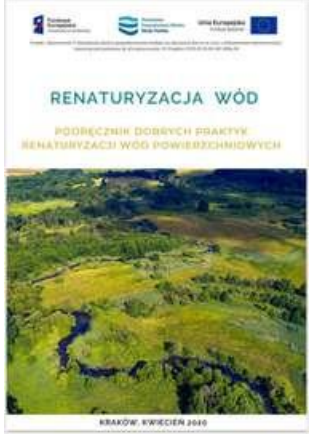
Tabela 1. Klucz decyzyjny dobrego planowania przedsięwzięć w gospodarce wodnej (na podst. Biedroń i in., 2018)

1. Analiza i diagnoza problemu oraz rozważenie możliwości rozwiązań	Na czym polega problem i jakie są jego pierwotne źródła? Czy dałoby się rozwiązać problem w sposób trwały, a nie tylko objawowo?
2. Ograniczenia prawne i środowiskowe	Czy działanie to jest możliwe do wykonania w świetle obowiązujących ograniczeń prawno-środowiskowych?
3. Opłacalność proponowanych działań	Czy w celu rozwiązania problemu podejmowane działanie ma swoje uzasadnienie ekonomiczne, to znaczy, czy przewidywane korzyści będą znacząco wyższe niż poniesione koszty?
4. Wybór optymalnego rozwiązania	Jak ostatecznie zoptymalizować działanie i jak ono powinno wyglądać?

https://sendzimir.org.pl/wp-content/uploads/2023/11/Rzeka_w_miescie_ZRZ_7_Fundacja_Sendzimira.pdf

Praktyczne aspekty planowania renaturyzacji

1. Wstępna identyfikacja potrzeby renaturyzacji (w czym jest problem, analiza danych i podobnych przykładów renaturyzacji).
2. **Środowisko społeczne i współpraca z zainteresowanymi stronami.**
3. Rozpoznanie terenowe.
4. Określenie celów renaturyzacji (wybór odpowiedniego podejścia do renaturyzacji, wyznaczenie celów szczegółowych).
5. Wybór szczegółowych metod i działań.
6. Weryfikacja potencjalnego oddziaływania (analiza problemów i ograniczeń, wpływ na ryzyko powodziowe, analiza kosztów i korzyści, kompleksowa analiza SWOT).
7. Planowanie monitoringu
8. Poszukiwanie źródeł finansowania.
9. Wdrożenie.
10. Adaptatywne zarządzanie projektem renaturyzacji.

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Główne bariery w odtwarzaniu mokradeł dotyczą domeny **społeczno-ekonomicznej**, a nie środowiskowej. Są to:

- niewystarczające finansowanie,
- sprzeczne interesy różnych interesariuszy,
- niski priorytet polityczny nadany renaturyzacji mokradeł.

SPRINGER NATURE Link

Log in

Find a journal | Publish with us | Track your research | Search | Saved research | Cart

Home > Wetlands Ecology and Management > Article

Best practices in European wetland restoration: a review of manuals and guidelines

Original Paper | Open access | Published: 08 July 2025

Volume 33, article number 54 (2025) Cite this article

You have full access to this open access article

Download PDF | Save article

Wetlands Ecology and Management

Aims and scope →

Submit manuscript →

Minna Santaoja, Tom Squires, Agata Klimkowska, Shane Mc Guinness, Gustaf Granath, Tiina Törmänen, Ilona Biedroń & Arnaud Terrisse

3285 Accesses | 2 Citations | 4 Altmetric | Explore all metrics →

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich | Rzeczpospolita Polska | Dofinansowane przez Unię Europejską | Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Środowisko społeczne i współpraca z zainteresowanymi stronami.

Wspólna inicjatywa Wód Polskich, samorządu i organizacji pozarządowych dla Odry - Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody...

We wtorek 16 lipca w Krośnie Odrzańskim odbyło się pierwsze spotkanie przedstawicieli Wód Polskich, Gminy Krosno Odrzańskie, IMGW-PIB, Stowarzyszenia 515 i Fundacji Zdrowa Rzeka na rzecz współpracy dla rzeki Odry...

Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Przykładowe koncepcje renaturyzacji rzek

Szkolenie Fundacji Sendzimira dot. renaturyzacji rzek w miastach

Podsumowanie szkolenia realizowanego w Krakowie w maju 2023 i prezentacji wypracowanych koncepcji renaturyzacji Rudawy.

Fundacja Sendzimira

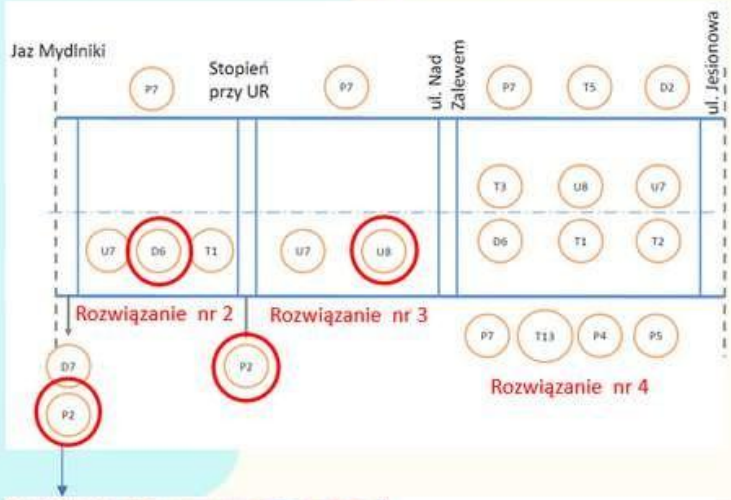
Przykładowe koncepcje renaturyzacji rzek

Iceland Liechtenstein Norway grants

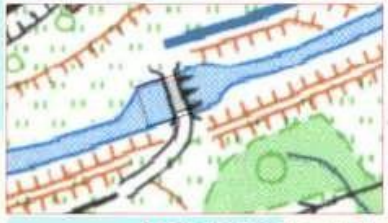
Miejskie ekosystemy dolin rzecznych

HEKTARY DLA NATURY

OBSZARY PRIORYTETOWE – RAPORTY Z BADANIA PILOTAŻOWEGO – SCHEMATY ROZWIĄZAŃ

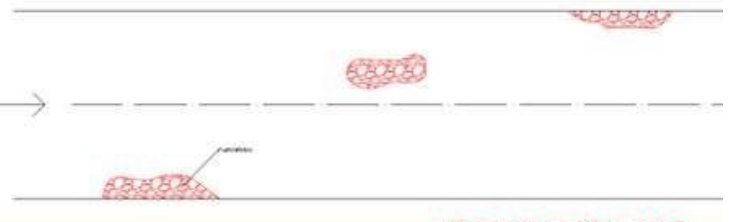

Rozwiązanie nr 1

Rozwiązanie nr 2

Rozwiązanie nr 3

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Projekt renaturyzacji rzeki Rudawy

Odcinek Piastowska – Jesionowa

Krystian Leliwa
Anna Zawitkowska
Adriana Strzelczyk
Katarzyna Łukasiewicz-Łuszczek
Amelia Hoffmann
Robert Sawa

Zespół projektowy:

Agnieszka Szostok, Zuzanna Chudzińska-Kondratowicz, Krzysztof Sobiecki, Piotr Szkołut, Konrad Młynarczyk

Kraków, 19 maja 2023

Szkolenie Fundacji Sendzimira dot. renaturyzacji rzek w miastach

Podsumowanie szkolenia realizowanego w Krakowie w maju 2023 i prezentacji wypracowanych koncepcji renaturyzacji Rudawy.

Fundacja Sendzimira

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Konferencja Rzeka w mieście

Bezpłatna konferencja dla osób zaangażowanych w zarządzanie dolinami rzecznymi w miastach. Dobre praktyki, rozwiązania, wymiana doświadczeń.

Fundacja Sendzimira

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Urząd Gminy Opoczno, ,fot. I. Biedroń

https://sendzimir.org.pl/wp-content/uploads/2023/11/Ilona_Biedron_prezentacja_konferencja_Rzeka_w_miescie.pdf

Przykładowe źródła finansowania projektów renaturyzacyjnych

Program LIFE

Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021–2027 FEnIKS

Środki Norweskie

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Przykładowe źródła finansowania projektów renaturyzacyjnych

FEnIKS · FENX.02.04.4

Instytucja Wdrażająca:
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW).

Forma wsparcia: dotacja (zaliczka / refundacja); wkład własny min. 20,29%.

Okres kwalifikowalności: do 31 grudnia 2029 r.; wnioski elektronicznie (CST2021).

Cel: przywrócenie naturalnego stanu rzek, jezior, mokradeł i dolin – odporność na susze i powodzie.

budżet naboru	**100 mln zł**
dofinansowanie (min.)	**79,71%**
min. wartość dofinansowania	**od 1 mln zł**
termin (do 15:30)	**30.09.2026**

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Beneficjenci programu

Wnioskodawcy

- JST i ich związki.
- Jednostki i podmioty usług publicznych w imieniu JST
- Pozarządowe organizacje ekologiczne.

Możliwi partnerzy

- Wody Polskie, Lasy Państwowe, Parki Narodowe, RDOŚ, urzędy morskie.
- Organizacje ekologiczne, Ministerstwo Infrastruktury.

Premia za parterstwo

Partnerstwo z podmiotami publicznymi (np. Wody Polskie, KOWR, Lasy Państwowe) zwiększa szansę na działania w korycie rzeki i na gruntach Skarbu Państwa.

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

FEnIKS · FENX.02.04.4

Zakres projektów objętych finansowaniem

Renaturyzacja wód

- Ciągłość ekologiczna – usuwanie/obejście barier poprzecznych (progi, jazy, przepusty).
- Naturalna struktura koryta i procesy hydromorfologiczne rzek i potoków.
- Renaturyzacja jezior i zbiorników – linia brzegowa, połączenia z ciekami.

Mokradła i retencja

- Odtwarzanie i nawadnianie mokradeł, torfowisk i terenów zalewowych.
- Organizacje ePrzywracanie łączności cieku z doliną rzeczną.
- Spowalnianie odpływu, wyższy poziom wód gruntowych – mniej suszy i powodzi.

Podejście „Nature-based Solutions” -
odbudowa naturalnego procesu obiegu wody w krajobrazie

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Kluczowe elementy projektu

Monitoring	Przyrodniczy i/lub hydromorfologiczny – ocena efektów przed i po realizacji.
Edukacja	Działania edukacyjne i podnoszące kompetencje, także na miejscu inwestycji.
Włączenie społeczności	Dodatkowa premia za uspołecznienie już na etapie koncepcji – warto wcześniej przeprowadzić działania w gminie.
Koszty pośrednie	Uwzględnione w budżecie projektu zgodnie z zasadami naboru.

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Kryteria ocenne

Lokalizacja w obszarach priorytetowych	liczy się długość rzeki objętej renaturyzacją; maks. 5 pkt. za odcinki powyżej 21 km.
Zasięg renaturyzacji	Spójność z Krajowym programem renaturyzacji wód powierzchniowych lub II aPGW
Partnerstwo	Premiowane w ocenie, wzmacnia wiarygodność i trwałość projektu
Dojrzałość przygotowania	PFU, Decyzja środowiskowa, OPZ

Materiały referencyjne

renaturyzacja.imgw.pl

Zgromadzona wiedza w zakresie renaturyzacji rzek - kluczowych działań adaptacyjnych do zmian klimatu, które łagodzą skutki powodzi i suszy.

Renaturyzacja rzek w Polsce to **wyzwanie zdefiniowane w planach gospodarowania wodami**, które wymaga partycypacyjnego podejścia, budowania partnerstw i myślenia zlewniowego.

Serce serwisu - interaktywna Mapa z rzekami wskazanymi do renaturyzacji do końca 2027 roku i miejscami z podjętymi i planowanymi działaniami tego rodzaju.

Serwis jest elementem działań rozwojowych I**MGW-PIB**, który naukowo i ekspercko **wspiera resort Ministerstwa Infrastruktury** w obszarze gospodarki wodnej.

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Przerwa

14:30 – 14:45

Podsumowanie
i odpowiedzi na pytania uczestników

14:45 – 15:00

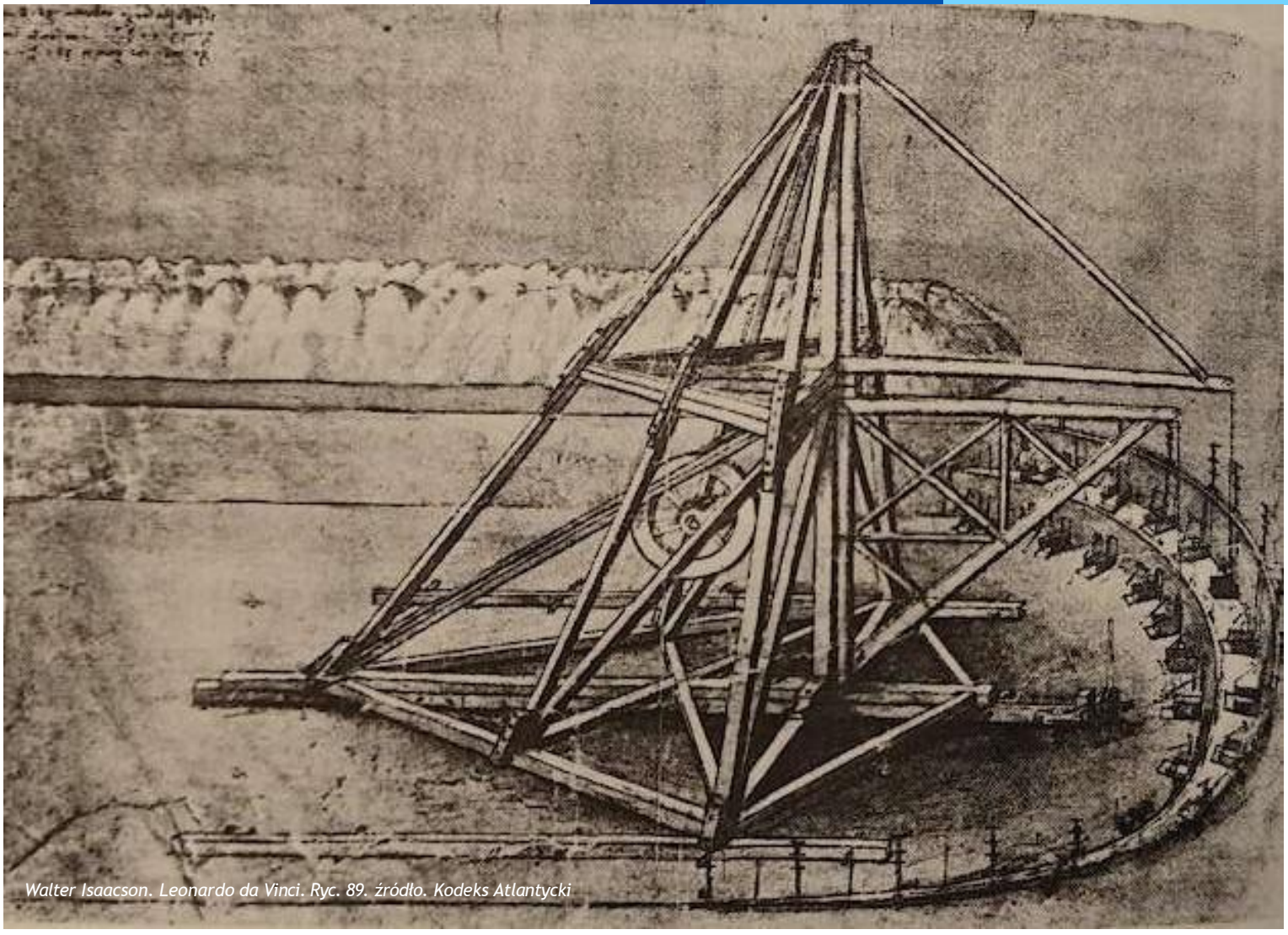
Loara 21 sierpnia 2026 r., Tours, fot. I. Biedroń

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Leonardo de Vinci - Master of Water. Clos Lucé, Amboise, fot. I. Biedroń

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

Walter Isaacson. Leonardo da Vinci. Ryc. 89. źródło. Kodeks Atlantycki

Pilica w Spale, fot. M. Słaboń

dr inż. Ilona Biedroń
Fundacja Zdrowa Rzeka
www.zdrowarzeka.pl

26.08.2026 r.

Dziękuję za uwagę

Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską
Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych